

E. Vizela, koja u holokaustu vidi neponovljiv zločin, Finkelštajn je problematizovao i različite verzije radikalnog levoliberalnog antifašizma od Habermasa do Vipermana, one grupacije koja je 1996/97. zdušno podržala Goldhagena. Njujorški sociolog nije se pre svega rukovodio oprezom od rasterećenja fašizma, iako mu se bilo kakva konzervativna sklonost teško može pripisati. Deo spora može se objasniti metodskim razlikama. Finkelštajnova kritika ideologije daleko je od istoricizma, on je kao i Novik kontekstualist, jer pokušava sećanje na holokaust da prati u sklopu instrumentalizacije uspomena. Esencijalistički (istoricistički) i kontekstualistički (ideološkokritički) obrazac karakterišu različiti pristupi i ocene funkcije sećanja, pa je razlaz istraživačkih prioriteta i rezultata donekle nužan. Manje su razumljive političke diskvalifikacije pisca. Finkelštajn s razlogom pokazuje da i sećanje ima istoriju, a javne uspomene promenljivu političku funkciju. Po tome se i razlikuje Finkelštajn-debata od Historikerstreit i Goldhagen-debate, gde je takođe u središtu holokaust. Kod Noltea se radilo o relativizaciji uzročnosti pri poređenju gulaga i Aušvica, a kod Goldhagena o mentalitetu i političkoj kulturi običnih Nemaca. Finkelštajn se, međutim, ne bavi zločinima nego njihovom instrumentalizacijom. Za Finkelštajna holokaust industrija nije kompleks fabričkog ubijanja, niti oznaka rasističkih ratnih ciljeva nemačkog fašizma, već strategija bogaćenja uticajnih jevrejskih udruženja. Nolte je bio nameran da rastereti nacionalnu prošlost, Goldhagen, njemu nasuprot, da proširi krivicu sa nacizma na širi krug običnih Nemaca, a Finkelštajn je želeo nešto sasvim treće: pre svega da optuži one koji se bogate manipulacijom holokausta. Nova sintagma Holokaust industrija prerasla je u ključnu stigmu 2001. godine, na sličan način kao što je to bilo rasterećenje Aušvica gulagom u Historikerstreit, skandalozna cifra komunističkih žrtava u Crnoj knjizi komunizma 1997/98, ili viđenje običnog Nemca kao dobrovoljnog ubice u Goldhagen debati 1996/97. U svim slučajevima osnaženo je pravo žrtava na dalje različite vrste naknade, pa su se debata ne samo brzo politizovala, nego i lako primale formu medijske skandalizacije. Arbitraža uglednih naučnika više je delila javno mnjenje, nego što je smirivala strasti.

Buđenje strasti kod javnog mnjenja olakšano je time što u središtu rasprave oko Holokaust industrije nisu bila apstraktna načela nego sasvim konkretno pitanje odštete žrtava, ali i njene zloupotrebe. Odnos prema obeštećenju Jevreja zavisio je od političkih okolnosti. SR Nemačka je 1950-ih bila zahvalna Jevrejima i Izraelu što su primali pomoć. Tada je isplata odštete bila sredstvo postupnog međunarodnog priznanja SR Nemačke i vraćanja u međunarodnu zajednicu. Finkelštajnova knjiga, iako joj to nije bila namera, osnažila je "argumente" onih koji nisu izvukli pouku iz ranih 1950-ih. Tada su mnogi Nemci odvajali "čisti" rat, koji je tobože vodio Wehrmacht, od ratnih zločina uže grupe nacista i ubilačkih akcija pojedinih trupa, umiranje sovjetskih zarobljenika u logorima objašnjavali "teškim uslovima" iza nemačko-ruskog fronta, poredili genocid nad Jevrejima i drugima sa "terorističkim" napadima saveznika na Hamburg i Drezden, i sl. Čak i struje koje ni danas ne prihvataju stvarnost sistematskog fašističkog genocida rado koriste strane termine kao holokaust i šoah. Pomenute konzervativne struje su opšti ton "Holokaust industrije" dočekale sa odobravanjem ne pitajući se o usmerenosti piščeve kritike. Finkelštajn jeste zasmetao onima koji su tražili odštetu od nemačkog društva, ali i širim krugovima koji su se iz drugih razloga protivili potiskivanju nacizma. Za razliku od SAD, u Nemačkoj je Finkelštajn debata pogodila životni nerv poratnog društva, a naročito nastojanje one struje koja preko isticanja neuporedivosti holokausta skreće pažnju na opasnost desnog ekstremizma. To je unutrašnji paradoks ove debate, u kojoj je levičara podržala radikalna desnica. Nijedna debata do sada nije se ticala instrumentalizacije genocida nad Jevrejima, već se samo bavila